

איש אחד מתגדרה במישטר

מישפט הגדול נולד, למעשה, באחד מימי יולי, 1948. בדרום גוש הקרב סביב נגבה. במרכז כבש יגאל אלון את לוד ורמלה. אותה שעה התקרבה א/ק אושן ויגר למל תלאביב והטילה את עוגנה. על סיפונה עמדה שורת גברים: עציירי אצ"ל ולח"י, שחזרו מגלות קניה.

המונה סמלית זו הכילה את כל נפשית הדרמה. האויב החדש: מפציצים מצריים שחגו אותה שעה מעל לתלאביב. הכובש המגורש: משחתת בריטית שליחתה את אוניות העצירים עד לגבול המים הריבוניים של ה' מדינה החדשה, נעצרה ארבעה וחצי קילומטר רים מן החוף. המחחרת שהוכתה: גופה ה' שרוף והמפוצץ של א/ק אלטלינה, אוניית הגשק של אצ"ל שנורתה על חוף ימה של תלאביב כמה ימים לפני כן. והשלטון החדש: הספינה בן הכס. לשעבר ספינת מעפילי אצ"ל, שהפכה בינתיים לאוניית-הד' גל של חיל-הים הישראלי החדש ויצאה לקדם את פני העצירים. על החוף המתני נו המשפחות.

מסיפון אניית חיל-הים צעק מישוה בטוב לב: "זה היום האחרון שתמרוכם!" מסיפון אניית-הגולים השיב איש-לח"י יושע כהן, כיום איש שדה-ביקור: "עוד נשב אצ"ל כס!"

זאת היתה ההיכרות הראשונה בין מדינת ישראל לבין גולה-קניה שמואל תמיר.

ממען שר. ט. נ. ט.

איש שחזר מקניה לא היה רק עורך דין, אמנם, אחרי שנות לימודים באוניברסיטה הרושמיית ותקיפת-התמחות אצל אלוף פרקליטי ארץ-ישראל מרדכי עליאש, גמר תמיר את בחינותיו במעצר קניה, ומש פחתו קיבלה את רשיונו כעורך-דין בימים האחרונים של המנדט. אולם ההלם הכפול של הסיזון ואלטלינה קבע את הכיוון לדרכו של תמיר מאז: המלחמה הפוליטית. איש השינה של תשט"ו לא היה הפרקליט תמיר, אלא תמיר הלוחם, שלבש את גלימתו השחורה כמדיר-קרב והשתמש בספרייה-החוקים כהש' תמש חבלן במטען של ט.נ.ט.

תחילה לא חשב כנראה תמיר כלל להתמ' סר למשפטים. הוא השתתף בייסוד תנועת-החרות, הטיל את כל כוחו וזמנו לתוך המאמץ הפוליטי של התנועה החדשה, מי' כה בה תפקיד מרכזי מאד. אולם תוך חודשים מעטים נתברר כי קיים הבול עמוק ביותר בין תמיר לבין בגין.

לא היה זה ענין אישי. בתוך שורות אצ"ל ולח"י התלכדו שני יסודות אנושיים שונים מאד. הראשון היה מחנה ילידי-הארץ, שהגיי עו לאצ"ל באמצעות ההנהגה-הלאומית ("הגנה ב"), מלאו בארגון את רוב התפקידים הקרביים. השני היה מחנה הבית-יים מפולין, תלמידיו של זאב ז'ביטנסקי, שסיפקו לארץ גון את כל ההנהגה הפוליטית, מאברהם ("יאיר") שטרן ומנחם בגין ועד לנתן פרידמן ילין וישראל שייב.

כל עוד לחמה המחחרת, לא בלט ההבדל. אך סימני הראשונים באו לידי גילוי בוי' כוחים פנימיים שהגיעו לעתים עד לדרג ה' עליון. הנושא: מה קודם למה בחשיברי תו — גירוש האנגלים מן הארץ או שינוי המישטר בישוב? ומכאנה עקרונית: המלח' מה כלפי חוץ או המאבק בפנים?

הנהגת המחחרת קבעה את קח ה"פרישה": להתעלם לגמרי מן ההנהגה הישובית ומן המדיניות הפנימית, לזרוק את כל הכוח לתוך המאבק נגד הכובש הזר. אפילו בימי הסיזון, עת מטרה ההגנה את אנשי המח' רת בסיטונות לידי הבולשת הבריטית שמר מנחם בגין בקפדנות על קח זה, מנע את

* מתמחה אזור של עליאש, כמה שנים לפני כן: השופט בנימין הלוי.

צוא אהם שפה משותפת במרחב, להפוך את ערביי ישראל לגשר אל עמי ערב. צמרת חרות, שכמו כל הציונים ראתה בכל ערבי קודם כל "גוי", לא יכלה אף לחלום על מציאת שפה משותפת עמו. ודוקא תמיר, שהצטרף בשעתו לאצ"ל על רקע של שבי' רת ההבלגה והריגת ערבים, לעג עתה לר' יון של הסתננות-נגדית, הפך פרקליטם הטב' עי של ערביי ארביש במאבק נגד נישור' לם.

הבעיה הערבית היתה רק חלק מן המצע החדש. סיעת למרחב דרשה את חיסול הסוכנות היהודית וכל הקרנות הציוניות, פרישה מן הסתדרות הציונית והקונגרס היהודי העולמי, העברת הבעלות על מפעלי ה' הסתדרות לידי פועליהם, מסירת האדמות ה' נטושות ואדמות הקרן-הקיימת לבעלות ה' מתיישבים.

מלחמת-האחים. כל עוד היו הבריטים בארץ נתקבל קח זה עלידי כל אנשי-המחחרת. הארצישראלים לא היו "פורשים" ברר' חם, אלא מפירי מרות המוסדות הציוניים. הם לא היו שונים מחבריהם, אנשי הפלמ"ח והח"י, אלא בפרט אחד: הפלמ"חאים הכירו במרות הפורמלית של המוסדות וביקשו לר' נות את דמותם מבפנים ואילו אנשי אצ"ל ולח"י הצברים רצו להקים הנהגה לאומית חדשה מבחוץ. אלה גם אלה האמינו כי שינוי פני המישטר בתוך הישוב הוא חלק מן המאבק.

"שיחורר הקריה!"

כ אשר הודיעו הבריטים על החלטתם לחסל את המנדט, היה דומה שהקח הכללי של אנשי אצ"ל נחל נצחון מזהיר —

טרוריסט במעצר: תצלום זה צולם עם השחרור ליד העיירה גילגיל בה היה מחנה-המעצר של הגולים. שלישי מימין: נציג-העצורים (סופרווייזר) שמואל ("תמיר") כצנלסון.

הרב-פמד צעק "קדימה!"

קודת המוקד של הסכסוך בין תמיר ובגין, שגרם לבסוף לפרישת תמיר מן תנועת-החרות ונמשך עד היום, לא היתה

* תמונה זו והתמונה משמאל למעלה הן רכוש מכון ז'בוטינסקי, שהעולם הזה מודה לו על הרשות להשתמש בהן ובשאר הקריה מדינה.

הכובש הזר גורש גם בלי שהמשטר הפנימי ביישוב השתנה. אולם היה זה רק צד' חון למראית-עין. כי השלטון במדינה החד' שה לא עבר לידי הלוחמים מימין או מש' מאל, אנשי הפלמ"ח או האצ"ל, אלא לידי אותם המוסדות שהפריעו למלחמת-השיחור' על כל צעד ושעל, משתפי-הפעולה מבטן ומלידה. תחת דגל המדינה החדשה נמשך הקח הישן של שיתוף-הפעולה עם השלטון הזר. עם נסיגת חיילי אצ"ל מרפיח ואבו עגילה הפכה עצמאות ישראל לאשלייה.

בתוך תנועת-החרות התפרץ הסיכסוך הגר' שן בצורה הרבה יותר חריפה. מנחם בגין המשיך בקח הקודם, ריכז את כל תשור' מת-הלב של התנועה בחזית מדינית-החוק, לא גיבש בצע מקורי בעיני פנים. תמיר, כנציג הצברים, התנגש עם קח זה מיד, הפיץ את הסיסמה: "שיחורר הקריה מידי בן-גוריון, קודם לכיבוש הר-הבית!"

בעיני תמיר לא היתה זאת סיסמה בלבד. הוא וידידיו סברו כי אחרי הקמת מסגרת המדינה יש ליצור בתוכה אומה עברית חד' שה, וכי הדבר חשוב הרבה יותר מכל הנעשה על הגבול. בהכרה זו נפגש תמיר עם אנשי מעד-השיחורר האמריקאי שהגיעו לאותה נקודה מכיוון הפיך — הלל ("פיטר ברגסון") קוק, ושמואל מרלין, ח"כ חרות בכנסת הראשונה. יחדיו יסדו את סיעת למרחב בתנועת החרות.

קרא תמיר בשעת אחד החיכוחים במפל' גה: "כל העמים מרוו ככובש הזר! מה היה מיוחד אצלנו? החידוש שלנו הוא שמרדנו גם נגד מורשת הגלות! עכשיו הגיעה השעה להתמרד בתוך המדינה!"

בעיני תמיר וחבריו היה זה מרד מוחשי מאד. הם הביאו גישה חדשה לבעייה הער' בית, דרשו לעשות לפחות נסיון גדול למ'

תופעה פורמלית-רעיונית, אלא פסיכולוגית. בעוד שרבים ממנהיגי תנועת-החרות היפשו דרך למגע והתקרבות עם הצמרת הישובית הרשמית, הרי תמיר וחבריו התנגדו לכך בחריפות, ראי את עצמם קרובים יותר ללוחמים של הפלמ"ח. בעיניהם נמחק במידה רבה, עם הקמת המדינה, ההבדל בין לוחמי כל המחחרות והחטיבות. התהום הרוחנית רבצה, לדעתם, בין אנשי-השורה של כל המסגרות לבין העסקנים של כל המפלגות. לכן היה זה טבעי בעיניהם, כשפנו אל תמיר בן עין-חרוד המפא"יית מאיר הר' ציון ושלושת חבריו, נאשמי רצח הבדואים מעבר לגבול לשם נקמת דמה של שושנה הרציון, ביקשוהו לקבל על עצמו את הגנ' חם. המעשה שיוחס להם, היה בניגוד להשק' פות תמיר, אולם היתה קירבה נפשית בינו לבין הלוחמים.*

בניגוד לכמה מן המנהיגים הרביזיוניס' טיים, לא הרגיש תמיר שום רגשי-נחיתות כלפי הצמרת הישובית המורכבת מאנשי ה' עליה השניה ותושבי רחביה. היתה לכך סיבה פשוטה ואישית: תמיר עצמו הוא בן אותם החוגים, הטרוריסט היחיד, אולי, שבא מתוככי רחביה. התבטא הוא לא פעם: "ראי' תי את רחביה ברקבונה והתנוונתה!"

כשנחת סוף יוסף טרומפלדור בראש גדוד' נהגייה-הפרידות בחופי גאליפולי נתקל בהפג' זה אדירה. כמו חיילי שאר הגדודים, הצמי' דו נהגייה-הפרידות את ראשיהם לאדמה. כש' לפתע שמעו צעקה אדירה מפי הרביסמל: "ק' דימה!" לשואו קראו לעומתו החיילים כי גם האוסטרלים והניז'ילנדים שוכבים. "אנח' נו לא אוסטרלים! קדימה!" צעק הרבי' סמל.

אותו סרג'נט-מייג'ור היה ד"ר ראובן כצי' נלסון, שהגיע לפני מלחמת-העולם הראשונה לארץ, אחרי שנפצע כבר בגיל 14 בהגנת יהודי עיר מולדתו הרוסית בוברויסק. בר' בות הימים השתקע ראובן כצנלסון ברחביה, הפך סגן מנהל הדסה ומנהל קופת-החולים העממית. בזמן המלחמה הראשונה, עת גורש עליי התורכים למצריים, הכיר את בת' שבע, בתו של ציר הקונגרסים הציוניים ה' ראשונים, נשא אותה לאשה. בנם, שמואל, נולד ישר לתוך השכבה השלטת בישוב.

רשימת-משפחת כצנלסון נראית כאילו נלקחה ישר מתוך ספר מיומי. הווד אברי' הם כצנלסין (עתה אברהם ניסן) הוא איש מפא"י חתיק, כיום ציר ישראל בארצות ה' סקנדינביות. הדודה רחל כצנלסין היא אש' תו של שרמפא"י-לשעבר זלמן שזר, עורי' כת דבר הפועלת. הודנית צביה כצנלסון, ממפקדות הפלמ"ח, היא מרכזת משק קיס' ריה.

מול האגף השמאלי של המשפחה ניצב האגף הימני. הדוד יוסף כצנלסון היה ראש התנועה הרביזיוניסטית בארץ, בשעה שפתח אצ"ל בפעם הראשונה בטרור-הנגדי ("התגור' בה"). נגד הערבים בשנת 1937. הוא עבר לפולין, ניהל שם את ארגון ההפעלה הרבי' זיוניסטי, העלה לארץ 30 אף יהודים בעז'

* עצם ההודעה כי תמיר נתמנה לפרקליטם של הארבעה הטיפקה כדי לחסל את התבי' עה נגדם. הממשלה וניתרה מיד על כונו' תה להגיש את המשפט, תמורת הסכמת ה' ארבעה לבטל את יפוי-הכח שנתנו לתמיר.

1952: מושפט שידנסקי: תמיר בהתייעצות עם דב שילנסקי (על ספסל הנאשמים) ואשתו. בשעת המשפט שלט הנאשם באולם בית-המשפט. השופט וקציני-המשטרה כמעט מרוו בבכי כשגולל את פרשת השואה. שיא המשפט היה נאום הנאשם, שקיטר על הממשלה.